

Zbiór Orzeczeń

Sprawa C-119/23

**Virgilijus Valančius
przeciwko
Lietuvos Respublikos Vyriausybė**

(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym,
złożony przez Vilniaus apygardos administracinis teismas)

Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 29 lipca 2024 r.

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 19 ust. 2 akapit trzeci TUE – Artykuł 254 akapit drugi TFUE – Mianowanie sędziów Sądu Unii Europejskiej – Gwarancje niezależności – Kwalifikacje wymagane do zajmowania wysokich stanowisk sądowych – Krajowa procedura przedłożenia propozycji kandydata na stanowisko sędziego Sądu Unii Europejskiej – Grupa niezależnych ekspertów do spraw oceny kandydatów – Sporządzony na podstawie kwalifikacji i kompetencji zawodowych ranking kandydatów spełniających wymogi art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE i art. 254 akapit drugi TFUE – Przedłożenie propozycji figurującego na liście rankingowej kandydata innego niż kandydat najwyżej oceniony – Opiniowanie kandydatów przez komitet, o którym mowa w art. 255 TFUE

1. *Pytania prejudycjalne – Właściwość Trybunału – Zakres – Procedura mianowania sędziów Unii – Krajowa procedura przedłożenia propozycji kandydata na stanowisko sędziego Sądu Unii Europejskiej – Wniosek o dokonanie wykładni wymogów przewidzianych w traktatach w odniesieniu do mianowania sędziów Sądu – Objęcie właściwością (art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE; art. 254 akapit drugi TFUE)*

(zob. pkt 28–34)

2. *Prawo Unii Europejskiej – Zasady – Prawo do skutecznej ochrony prawnej – Zasada niezawisłości sędziowskiej – Zakres – Powiązanie z prawem do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy (art. 2, art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE)*

(zob. pkt 46–50)

3. *Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej – Mianowanie sędziów Sądu Unii Europejskiej – Przewidziane przez prawo Unii wymogi niezależności i kwalifikacji zawodowych – Znaczenie dla krajowej procedury przedłożenia propozycji kandydata na stanowisko sędziego Sądu – Uregulowanie krajowe przewidujące udział w procedurze wyłonienia kandydata grupy niezależnych ekspertów do spraw oceny kandydatów oraz sporządzenia listy*

rankingowej kandydatów na podstawie ich kwalifikacji i kompetencji zawodowych – Propozycja rządu krajowego dotycząca zatwierdzenia figurującego na tej liście kandydata innego niż kandydat najwyższej oceniony – Dopuszczalność – Gwarancje spełniania wspomnianych wymogów
(art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE; art. 254 akapit drugi TFUE)

(zob. pkt 53, 54, 56–60, 62, 63, 65, 66; sentencja)

Streszczenie

Wielka izba Trybunału, do której Vilniaus apygardos administracinis teismas (regionalny sąd administracyjny w Wilnie, Litwa) zwrócił się w trybie prejudycjalnym, wypowiedziała się w przedmiocie znaczenia postanowień traktatów regulujących mianowanie sędziów Sądu Unii Europejskiej¹ dla krajowej procedury przedłożenia propozycji kandydata do wykonywania tych funkcji.

W 2016 r. V. Valančius został mianowany sędzią Sądu. Po tym, jak jego kadencja dobiegła końca w sierpniu 2019 r., nadal pełnił on funkcję sędziego². W marcu 2021 r. przyjęto procedurę mającą na celu wyłonienie kandydata do mianowania na stanowisko sędziego Sądu³. Zgodnie z tą procedurą grupa robocza złożona w większości z niezależnych ekspertów sporządziła listę rankingową kandydatów sklasyfikowanych w porządku malejącym według liczby uzyskanej punktacji. V. Valančius był kandydatem najwyższej ocenionym na tej liście.

W 2022 r. rząd litewski postanowił zaproponować jako kandydata na stanowisko sędziego Sądu osobę sklasyfikowaną na drugim miejscu na owej liście. Po wydaniu negatywnej opinii na temat tego kandydata przez komitet, o którym mowa w art. 255 TFUE, rząd ten postanowił zaproponować kandydaturę osoby zajmującej trzecią pozycję na rzeczonej liście. W 2023 r. osoba ta została mianowana sędzią Sądu.

V. Valančius zakwestionował przed sądem odsyłającym zgodność z prawem przyjętych przez rząd litewski decyzji w sprawie przedłożenia propozycji, wnosząc w szczególności o nakazanie temu rządowi wznowienia procedury przedłożenia propozycji i przekazania nazwiska kandydata najwyższej ocenionego na liście rankingowej.

W tym właśnie kontekście sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału o wypowiedzenie się w przedmiocie wykładni postanowień traktatów regulujących mianowanie sędziów Sądu.

Ocena Trybunału

Co się tyczy właściwości Trybunału do orzekania w przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w niniejszej sprawie, Trybunał zauważył, że zgodnie z prawem Unii⁴ procedura mianowania sędziego Sądu składa się z trzech etapów. W ramach pierwszego etapu rząd danego państwa członkowskiego proponuje kandydata na stanowisko sędziego Sądu, przedkładając tę propozycję Sekretariatowi Generalnemu Rady. W ramach drugiego etapu

¹ Artykuł 19 ust. 2 akapit trzeci TUE i art. 254 akapit drugi TFUE.

² Na podstawie art. 5 akapit trzeci statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

³ Pretendentų į Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjų atrankos tvarkos aprašas (opis procedury wyłonienia kandydata do mianowania na stanowisko sędziego Sądu Unii Europejskiej) w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym, przyjęty dekretem ministra sprawiedliwości Republiki Litewskiej nr 1R-65 z dnia 9 marca 2021 r.

⁴ W szczególności zgodnie z art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE, art. 254 akapit drugi TFUE i art. 255 TFUE.

komitet, o którym mowa w art. 255 TFUE, opiniuje tego kandydata do wykonywania funkcji sędziego Sądu w świetle wymogów przewidzianych w art. 254 akapit drugi TFUE. W trzecim etapie, który następuje po konsultacji z tym komitetem, rządy państw członkowskich, za pośrednictwem swoich przedstawicieli, mianują tego kandydata na sędziego Sądu w drodze decyzji podjętej za wspólnym porozumieniem dotyczącym propozycji danego państwa członkowskiego. Tym samym przyjęta przez rząd państwa członkowskiego decyzja w sprawie przedłożenia propozycji kandydata na stanowisko sędziego Sądu stanowi pierwszy etap procedury mianowania uregulowanej w art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE i art. 254 akapit drugi TFUE, a zatem jest z tego tytułu objęta zakresem stosowania tych postanowień. W tych okolicznościach wykładnia powyższych postanowień jest w sposób oczywisty objęta właściwością Trybunału do orzekania w trybie prejudycjalnym.

Co się tyczy istoty przedstawionych pytań prejudycjalnych, Trybunał podkreślił, że wymóg niezależności sądów konkretyzuje jedną z podstawowych wartości Unii i jej państw członkowskich wyrażonych w art. 2 TUE, które stanowią o samej tożsamości Unii jako wspólnego porządku prawnego i których poszanowanie spoczywa zarówno na Unii, jak i na państwach członkowskich. Ponieważ wymóg ten, obejmujący dwa aspekty – niezawisłość w ścisłym tego słowa znaczeniu i bezstronność, stanowi integralny element sądenia, a art. 19 TUE powierza zadanie zapewniania kontroli sądowej w porządku prawnym Unii wspólnie Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej i sądom krajowym, obowiązuje on zarówno na poziomie Unii, w szczególności w odniesieniu do sędziów Sądu, jak i na szczeblu państw członkowskich, w odniesieniu do sądów krajowych.

Ponadto Trybunał przypominał, że wymóg dotyczący sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy pozostaje w ścisłym związku w szczególności z wymogiem niezależności w tym znaczeniu, że zarówno jeden, jak i drugi mają na celu przestrzeganie podstawowych zasad, jakimi są rządy prawa i trójpodział władzy, które to zasady mają zasadnicze znaczenie dla państwa prawnego, którego wartość została potwierdzona w art. 2 TUE. Tymczasem wymóg dotyczący sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy obejmuje ze swej natury proces powoływania sędziów, przy czym niezawisłość sądu mierzy się między innymi poprzez sposób, w jaki zostali powołani jego członkowie.

W tym względzie wymogi materialnoprawne i zasady proceduralne dotyczące mianowania sędziów Sądu powinny pozwolić na wykluczenie w przekonaniu jednostek wszelkich uzasadnionych wątpliwości co do tego, czy sędziowie ci spełniają wymogi przewidziane w art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE i w art. 254 akapit drugi TFUE, które odnoszą się zarówno do „gwarancji niezależności”, jak i do tego, że osoby te „mog[ą] zajmować wysokie stanowiska sądowe”. W tym celu konieczne jest w szczególności zagwarantowanie prawidłowości całej procedury mianowania sędziów Sądu, a w konsekwencji jej wyniku na każdym etapie, z którego ta procedura się składa.

I tak, w odniesieniu w pierwszej kolejności do krajowego etapu przedłożenia propozycji kandydata na stanowisko sędziego Sądu Trybunał zauważył, po pierwsze, że w braku w prawie Unii szczególnych przepisów w tym zakresie uregulowanie zasad proceduralnych dotyczących przedłożenia propozycji takiego kandydata należy do wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego, z zastrzeżeniem, że zasady te nie mogą wzbudzać w przekonaniu jednostek uzasadnionych wątpliwości co do faktu spełniania przez proponowanego kandydata wymogów przewidzianych w art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE i w art. 254 akapit drugi TFUE. W tym względzie okoliczność, że w procesie powoływania sędziów biorą udział przedstawiciele władzy ustawodawczej lub wykonawczej, nie może sama w sobie wzbudzić takich uzasadnionych wątpliwości w przekonaniu jednostek. Niemniej udział niezależnych organów konsultacyjnych

oraz istnienie w prawie krajowym obowiązku uzasadnienia mogą przyczynić się do większej obiektywności procesu nominacyjnego, dzięki ograniczeniu zakresu uznania, jakim może dysponować instytucja powołująca.

Po drugie, co się tyczy materialnoprawnych warunków wyłaniania i przedkładania propozycji kandydatów na stanowisko sędziego Sądu, Trybunał zaznaczył, że państwa członkowskie, dysponując szerokim zakresem uznania przy określaniu tych warunków, muszą jednak, niezależnie od przyjętych w tym celu zasad proceduralnych, zapewnić, by zaproponowani kandydaci spełniali wymogi niezależności i kwalifikacji zawodowych przewidziane w art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE i w art. 254 akapit drugi TFUE.

Następnie Trybunał podkreślił, że weryfikacja adekwatności kandydatów zaproponowanych przez państwa członkowskie na stanowisko sędziego Sądu w świetle tych wymogów należy również do kompetencji komitetu, o którym mowa w art. 255 TFUE. W celu zaopiniowania danej propozycji komitet ten powinien bowiem sprawdzić, czy proponowany kandydat spełnia wymogi niezależności i kwalifikacji zawodowych, które zgodnie z traktatami są niezbędne do wykonywania funkcji sędziego Sądu.

W tym kontekście Trybunał wyjaśnił, że o ile istnienie otwartej, przejrzystej i rygorystycznej krajowej procedury wyłonienia kandydata jest istotnym elementem przy dokonywaniu oceny spełniania tych wymogów przez proponowanego kandydata, o tyle brak takiej procedury nie stanowi sam w sobie podstawy do podania w wątpliwość tego, czy ów kandydat spełnia te wymogi. Na potrzeby takiej weryfikacji komitet, o którym mowa w art. 255 TFUE, może zwrócić się do rządu, który wystąpił z daną propozycją, o przekazanie dodatkowych informacji lub innych materiałów, które uzna za niezbędne do celów obrad.

Wreszcie Trybunał wskazał, że zadanie zapewnienia poszanowania wymogów przewidzianych w art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE i w art. 254 akapit drugi TFUE spoczywa również na rządach państw członkowskich, za pośrednictwem ich przedstawicieli, gdy postanawiają one, w świetle opinii wydanej przez komitet, o którym mowa w art. 255 TFUE, mianować na sędziego Sądu kandydata zaproponowanego przez jeden z tych rządów. Z chwilą mianowania kandydat ten staje się bowiem sędzią Unii i nie reprezentuje państwa członkowskiego, które go zaproponowało.

Z uwagi na powyższe rozważania Trybunał doszedł do wniosku, że w sytuacji gdy państwo członkowskie ustanowiło procedurę wyłonienia kandydata do mianowania na stanowisko sędziego Sądu, w ramach której grupa składająca się w większości z niezależnych ekspertów jest odpowiedzialna za ocenę tych kandydatów, sporządzenie listy rankingowej tych spośród nich, którzy spełniają wymogi przewidziane w art. 19 ust. 2 akapit trzeci TUE i w art. 254 akapit drugi TFUE, i wskazanie tytułem rekomendacji kandydata najwyżej ocenionego na tej liście, sam fakt, że rząd tego państwa członkowskiego postanowił zaproponować figurującego na wspomnianej liście kandydata innego niż kandydat najwyżej oceniony, nie wystarczy sam w sobie, aby stwierdzić, że propozycja ta może wzbudzić uzasadnione wątpliwości co do spełniania rzeczonych wymogów przez zaproponowanego kandydata. Ponadto okoliczność, że komitet, o którym mowa w art. 255 TFUE, pozytywnie zaopiniował zaproponowanego przez rząd krajowy kandydata, który zajmował trzecią pozycję na wspomnianej liście rankingowej, może potwierdzać, że decyzja rządów państw członkowskich o mianowaniu tego kandydata jest zgodna z przywołanymi powyżej wymogami.